

Innst. 98 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Meld. St. 32 (2014–2015)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om norske interesser og politikk i Antarktis

Til Stortinget

Sammendrag

Norsk antarktispolitikk har vore tufta på å halde fast ved norske suverenitetskrav og å føre vidare det internasjonale samarbeidet for fredeleg utvikling i Antarktis. Siktemålet med meldinga er å forklare hovudomsyna bak den norske antarktispolitikken og korleis han skal vere i tida framover.

Noreg gjer krav på store territorium i Antarktis: Dronning Maud Land og Peter I Øy. I medhald av Antarktistraktaten ligg suverenitetskrava fast i verketida til traktaten. Antarktistraktaten har samstundes vorte opphav til fleire andre mellomstatlege avtaler – Antarktistraktatsystemet. Traktatsamarbeidet har halde ein heil verdsdel utanfor dei skiftande konjunkturane i verdspolitikken, eit internasjonalt vitenskapleg samarbeid har lagt grunnlaget for eit internasjonalt samarbeid der partane har plikta seg til omfattande vern av miljøet.

Noreg kan vise til ei lang historie som forskingsnasjon og næringsaktør i og rundt Antarktis, og er i dag til stades med ein heilårs forskingsstasjon (Troll) i Dronning Maud Land og med jamlege forskingstokt i havområda rundt Antarktis. Norske selskap driv i dag næringsverksemd innanfor fiskeri i havområda rundt Antarktis, som turoperatør innanfor antarktisturismen og som leverandør av nedlesetenester for satellittverksemd på Troll.

Norsk antarktispolitikk har lege fast over lang tid med vekt på fred, vitenskap og miljøvern.

Det har ikkje funne stad nokon strategisk gjennomgang av norsk antarktispolitikk tidlegare. På grunn av eit auka mangfald av aktivitetar og aktørar er dagsordenen i Antarktistraktatsystemet vorten breiare og meir komplisert.

Føremålet med meldinga er å auke medvitet om kva det har å seie for Noreg å vere ein polarnasjon i sør. Regjeringa har teke mål av seg til å gje ei samla framstilling av norske interesser og norsk politikk, slik at meldinga skal kunne tene som eit politisk styringsdokument og ei informasjonskjelde for eit breiare publikum.

Norsk antarktispolitikk skal gje føringar og rammer på følgjande område:

- Ivaretaking av interessene til Noreg som kravshavar.
- Oppfølging av internasjonale plikter, særleg under Antarktistraktaten, miljøprotokollen til Antarktistraktaten og konvensjonen for bevaring av marine levande ressursar i Antarktis.
- Noreg si rolle i samarbeidet under Antarktistraktatsystemet.
- Auka synergi mellom kunnskap om Antarktis og kunnskap om Arktis der dette er relevant, til dømes når det gjeld klimaendringar.
- Berekraftige norske næringsinteresser.

Norsk antarktispolitikk handlar om å ta hand om norske interesser innanfor eit enormt geografisk område og i høve til eit mangfald av aktivitetar. I denne samanhengen skal særleg følgjande framhevast:

- Ein attkjenneleg og kunnskapsbasert politikk. Noreg skal vere ein tydeleg og attkjenneleg aktør, innanrikspolitisk og utanrikspolitisk.

- Forsking og kunnskapsinnhenting. Norsk forskning og innhenting av ny kunnskap skal vere ein pilar i norsk nærvær og aktivitet i Antarktis og dei kringliggjande havområda.
- Eit velfungerande og aktuelt Antarktistraktatsystem og -samarbeid. Eit av hovudmåla i norsk utanrikspolitik er å medverke til å utvikle og vinne oppslutning om føreseielege og robuste internasjonale køyrereglar. Dette gjeld òg for norsk antarktispolitikk.
- Noreg som kravshavar.
- Antarktis som eit verneområde vigd til fred og vitskap. Noreg vil vere ein pådrivar for å verne om miljøet i Antarktis og å tryggje dette området som eit referanseområde for forskning.
- Noreg som ansvarleg havnasjon skal vere eit føregangsland innanfor heilskapeleg økosystembasert forvaltning.
- Ansvarleg næringsaktør i sør innan område som fiskeri, turisme romverksemd
- og skipsfart.
- Antarktis som ein del av innanriks- og utanrikspolitikken ved at norsk lovgjeving vert gjort gjeldande for bilanda i Antarktis i den grad dette er føremålstenelig.

Sjå i øvrig meldingens kapittel 3 «Historia om Antarktis», kapittel 4 «Folkerettslege rammer», kapittel 5 «Lovgjeving», kapittel 6 «Forsking og kunnskap», kapittel 7 «Klima og miljø», kapittel 8 «Næringsaktivitet og ressursforvaltning», kapittel 9 «Logistikk, infrastruktur, søk og redning» og kapittel 10 «Økonomiske og administrative konsekvensar».

Det er lagt til grunn at dei tiltaka og den politikken som er handsama i denne meldinga vert dekte innanfor gjeldande budsjetttrammer. I den grad meldinga omtalar eller drøftar tilhøve som måtte tilseie seinare oppfølging i form av moglege endringar av politikk eller tiltak, vil regjeringa eventuelt kome tilbake til desse i samband med dei årlege budsjettframlegga.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Svein Roald Hansen, lederen Anniken Huitfeldt, Marit Nybakk, Kåre Simensen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Elin Rodum Agdestein, Regina Alexandrova, Sylvi Graham, Øyvind Halleraker og Trond Helleland, fra Fremskrittspartiet, Harald T. Nesvik, Per Sandberg og Christian Tybring-Gjedde, fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Venstre, Trine

Skei Grande, og fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, viser til at norsk antarktispolitikk har vært basert på å holde fast ved norske suverenitetskrav og å føre videre det internasjonale samarbeidet for fredelig utvikling i Antarktis, og viser videre til at stortingsmeldingen tar for seg politikk og norske interesser innenfor virkeområdet for Antarktistraktatsystemet, medregnet de norske bilandene Dronning Maud Land og Peter I Øy.

Folkerettslige rammer

Antarktistraktaten

Komiteen viser til at de konsultative møtene under Antarktistraktaten ATCM (Antarctic Treaty Consultative Meeting) gjennomføres årlig og stiller seg bak regjeringens intensjon om at samarbeidet under ATCM for utvikling av Antarktis skal foregå på en aktiv, effektiv og relevant måte, og at Norge skal benytte inspeksjonsretten i traktaten for å styrke samarbeidet mellom de konsultative partene. Inspeksjonsretten er ment å være et tillitskapende tiltak og gir partene mulighet til å følge opp forskriftene i traktaten. Komiteen vil påpeke at det må etableres gode ordninger for å strukturere oppfølging av anbefalingene etter inspeksjonene for å utvikle best-praksis for en mest mulig optimal forvaltning av Antarktis.

Miljøprotokollen

Komiteen understreker at Norge har spilt en aktiv rolle i utarbeidelsen av miljøprotokollen i Antarktistraktaten som ble undertegnet 4. oktober 1991. Det ble samtidig etablert en miljøvernkomité CEP (Committee for Environmental Protection), som skal gi miljøfaglige, vitenskapelige og tekniske råd for gjennomføring av miljøprotokollen. Traktaten har pekt ut Antarktis til et verneområde for fred og vitenskap, og partene har forpliktet seg til et omfattende vern av miljøet i Antarktis og tilhørende økosystemer med bevaring av villmarks karakteren og estetiske verdier.

Komiteen vil understreke viktigheten av at Norge er aktiv i arbeidet med å ivareta intensjonene i miljøprotokollen og støtte opp om forbudet mot utvikling av mineraler i Antarktis. Komiteen støtter at grunnlaget for gode vitenskapelige vurderinger og råd i miljøvernkomiteen må sikres gjennom sterk faglig representasjon fra norsk side.

Marine ressurser

Komiteen merker seg at forvaltningen ivaretas gjennom Kommisjonen for bevaring av de marine levende ressursene i Antarktis (CCAMLR) i Antark-

tistraktatområdet og i havområdene sør for Antarktis-konvergenssen.

Komiteen vil understreke viktigheten av regulering av marine ressurser og støtte at Norge skal bidra aktivt til at CCAMLR skal være en foregangsorganisasjon i utviklingen av økosystembaserte regionale ressursforvaltningsregimer.

Lovgivning

Komiteen viser til at Norge er ett av syv land som har gjort territoriale krav på deler av Antarktis. Norsk utøving av styringsmakt er regulert i bilandsloven, lov av 27. februar 1930 nr. 3 om Bouvetøya (omtales ikke i denne meldingen), Peter I Øy og Dronning Maud Land m.m., og er dermed underlagt norsk suverenitet. Bilandslova bærer preg av å ha blitt endret i takt med at de folkerettslige pliktene til Norge har økt i omfang. Komiteen merker seg at nye folkerettslige plikter har krevd nye hjemmelsgrunnlag i loven, og mener at det bør vurderes om loven kan utformes på en slik måte at plikter som følger av nye vedtak innenfor traktatssystemet, og som krever hjemmel i lov, kan innføres i norsk rett uten at man må endre bilandsloven. Komiteen støtter derfor at regjeringen gjennomgår lovgivingen for biland med sikte på opprydding og ajourføring av regelverk og administrative forhold.

Forskning og kunnskap

Forskning

Komiteen viser til at Norge er en av de fremste polarforskningsnasjonene i verden, og det er viktig at Norge evner å videreutvikle denne kompetansen og støtte oppunder Norge som en kunnskapsbasert og ansvarlig polarnasjon. Komiteen stiller seg derfor bak at regjeringen vil legge til rette for utvikling av kunnskap i og om Antarktis. Komiteen merker seg at regjeringen vil legge til rette for rekruttering, innenfor gjeldende budsjettammer, av nye og etablerte forskere til forskning i Antarktis.

Infrastruktur

Komiteen viser til at god infrastruktur er en forutsetning for forskning, overvåking og kartlegging, gitt de geografiske og klimatiske forholdene i Antarktis. Komiteen merker seg at forskningsstasjonen Troll i Dronning Maud Land ble oppdatert til helårsstasjon i 2005 og gir mulighet for aktivitet gjennom hele året. Ved å utnytte og videreutvikle forskningsinfrastrukturen vil det kunne være mulig å øke helårsaktiviteten.

Komiteen merker seg at den økte internasjonale interessen for forskning i Antarktis bidrar til flere sommer- og helårsstasjoner. Dette gjør det

mulig å dele utstyr og data på tvers av nasjonaliteter. Norsk infrastruktur legger til rette for at Norge kan gå i spissen for økt samarbeid mellom forskningsstasjonene i Dronning Maud Land.

Komiteen viser til at Norge i 2018 vil få operativt et nytt nasjonalt isgående forskningsfartøy, Kronprins Haakon, og at denne kapasiteten vil bidra til at Norge kan utvikle sin marine havforskning, klimaforskning og annen polarforskning.

Komiteen merker seg at ledig infrastruktur vil bli videreutviklet for økt kapasitetsutnyttelse, og at det nye forskningsfartøyet vil bli benyttet til internasjonalt forskningsarbeid om marine økosystemer og bestander.

Komiteen stiller seg bak at det innenfor fastlagte rammer legges til rette for at utenlandske institusjoner kan etablere seg på Troll.

Kompetanse

Komiteen viser til at regjeringen vil medvirke til utvikling og bruk av teknologi for automatiske målinger og fjernmålinger med bruk av for eksempel satellitter, fly og ubemannede farkoster og legge til rette for utvidet bruk av fiskefartøy i forskningsvirksomhet. Komiteen mener at det kreves tverrfaglig tilnærming og kompetanse for å løse komplekse problemstillinger som forvaltning, klima og miljø i Antarktis. Både Norsk Polarinstitutt og Havforskningsinstituttet er viktige aktører for kunnskapsutviklingen i Antarktis sammen med flere andre norske forskningsmiljøer fra universitets- og institusjonssektoren.

Internasjonalt samarbeid

Komiteen mener at Norge, gjennom internasjonalt forskningssamarbeid i Antarktis, kan dra nytte av kunnskap, kompetanse og materiell fra andre nasjoner, noe som ellers ville være meget ressurskrevende å gjennomføre alene. Komiteen viser til at SCAR (Scientific Committee on Antarctic Research) er en komité under Den internasjonale vitenskapsunionen (ICSU) og har som oppgave å iverksette, fremme og samordne vitenskapelig forskning i Antarktis. SCAR utgjør sammen med vitenskapskomiteen til CCAMLR-rammeverket for internasjonalt forsknings- og overvåkingssamarbeid i Antarktis.

Komiteen ser positivt på at Norge tar en sentral rolle i et internasjonalt arbeid for et flersidig infrastruktur- og datasamarbeid i Antarktis. Komiteen støtter at norske antarktiskforskere skal stimuleres til å ta en mer aktiv del i SCAR-arbeidsgruppene og synliggjøre norsk deltakelse i antarktiskforskning ved å øke publiseringen i internasjonale vitenskapelige tidsskrift.

Norsk forskning i Antarktis

Komiteen viser til at forskingsmeldingen, Meld. St. 18 (2012–2013) Lange linjer – kunnskap gir muligheter, og Meld. St. 7 (2014–2015) Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024, er viktige grunnlag for prioriteringer som de neste årene også vil påvirke forskningsutviklingen i Antarktis. Forskningen i Antarktis skal bidra til å bygge opp under norsk posisjon, politikk, forvaltning og næringsvirksomhet. Komiteen merker seg regjeringens overordnede mål for forskningen i Antarktis og støtter at man skal benytte norsk forskning og norske fortrinn i Antarktis for å styrke Norge som polarforskningsnasjon. Komiteen vil understreke at det er viktig at all forskning skal gjennomføres i tråd med de gjeldende miljøkrav for området. Komiteen understreker viktigheten av at man skal bruke forskningsbasert kunnskap for at Norge på en best mulig måte styrker og oppfyller pliktene som traktatpart. Komiteen stiller seg bak at det skal innhentes helhetlig kunnskap om de globale klima- og miljøordningene ved bl.a. å benytte synergien mellom polarforskning i nord og sør.

Komiteen mener at forskning er avgjørende for norsk næringsvirksomhet i Antarktis, og et samarbeid mellom forskning og næringsliv er viktig for å kunne styrke videreutviklingen av en næringsvekst i området. Komiteen merker seg at regjeringen vil oppfordre institusjonene til å samarbeide mer med næringslivet og offentlig sektor om forskerutdanning innen polarforskning. Komiteen merker seg videre at regjeringen vil oppfordre næringslivet til å investere i kunnskap om Antarktis og ta del i det internasjonale polarforskningsarbeidet.

Kunnskapsbehov og klimaendringer

Komiteen viser til at Antarktis og Arktis spiller en nøkkelrolle i det globale klimasystemet, og områdene må ivaretas og forvaltes på en mest mulig skånsom måte. Innlandsisen på Grønland og i Antarktis utgjør ca. 99 prosent av all ferskvannsis i verden. Økt smelting av polarisen vil få dramatiske og globale konsekvenser. Antarktis inneholder vannmengder som ved smelting vil kunne øke havnivået med flere meter. Vurderinger om mulige klimaendringer i Antarktis bygger på sirkulasjonsmodeller som ser atmosfære, is og hav i sammenheng. Manglende kunnskap hindrer full forståelse av klimaendringene i Antarktis og hva Antarktis betyr for det globale klimaet. Gjennom internasjonalt forskningssamarbeid kan man innhente klimakunnskap som hadde vært utfordrende for Norge å klare alene. Komiteen støtter derfor at regjeringen vil legge til rette for økt forskningssamarbeid med andre land for å skaffe best mulige informasjon og forskningsresultater om hva Antarktis betyr for det globale klimasy-

stemet, og hvordan endringer i ismassen vil påvirke havnivået.

Topografisk og geologisk kartlegging

Komiteen viser til at Norsk Polarinstittutt har det nasjonale ansvaret for topografisk og geologisk kartlegging av Dronning Maud Land og at den norske innsatsen innenfor geologisk kartlegging har vært begrenset pga. kostbar og krevende logistikk. Dette har ført til at vi i dag har begrenset kunnskap om geologien i Dronning Maud Land, og det er derfor behov for å øke kompetansen og kapasiteten på dette feltet.

Komiteen støtter derfor at regjeringen vil sikre overvåking og kartlegging i norske biland i Antarktis og at kartleggingen og overvåkingen blir på et nivå som trykker norske interesser og våre internasjonale forpliktelser.

Klima og miljø

Målsettinger og utfordringer

Komiteen viser til at Antarktis er et av de siste store tilnærmet urørte naturområdene i verden. Med stadig større menneskelig aktivitet i området med forsknings-, nærings- og turistaktivitet er flora, fauna, økosystem og kulturminner i Antarktis utsatt for økt påvirkning. Komiteen vil påpeke at økende aktivitet hele tiden må vurderes opp mot målsettingene om vern av miljøet i Antarktis, og komiteen vil understreke viktigheten av å overvåke utviklingen. Komiteen støtter at Norge skal være et foregangsland på miljøområdet i Antarktis og ser positivt på at man skal arbeide for å sikre at Antarktis skal være mest mulig upåvirket av aktiviteten i området, og at det skal stilles strenge miljøkrav til all norsk aktivitet. Komiteen stiller seg også bak at Norge skal øke kunnskapen om miljøet som grunnlag for forvaltning av Antarktis.

Kulturminne

Komiteen viser til at de fysiske sporene etter ekspedisjoner, fangstaktivitet og forskningsinnsats i Antarktis utgjør en viktig kunnskaps- og erfaringsbank om tidligere aktivitet. Av de 90 kulturminnene på bevaringslisten til ATCM (Antarctic Treaty Consultative Meeting) fra 2014 er det ni objekter som kan spores tilbake til norsk aktivitet på kontinentet. Vern og bevaring av historiske verdier/kulturminner i Antarktis er en uttrykt målsetting i miljøprotokollen til Antarktistraktaten, og en aktiv norsk deltakelse i det internasjonale samarbeidet er en naturlig del av den norske politikken. Komiteen stiller seg bak at Norge skal sikre viktige kulturminner i Antarktis. Komiteen støtter at norsk deltakelse i internasjo-

nalt samarbeid om sikring og bevaring av særlige viktige kulturminner videreføres.

Ytre påvirkning

Komiteen viser til at ytre påvirkninger fra aktiviteter utenfor Antarktis har stor betydning for miljøutviklingen i Antarktis og at de globale klimaendringene påvirker både det fysiske og det biologiske miljøet. Økning av havtemperaturen og nedsmelting av kontinentet vil påvirke og endre det marine økosystemet i Antarktis. Forskning har også påvist langtransportert forurensning. Det er få studier om miljøgiftens virkning i Antarktis, så det vil være viktig å forske frem mer kunnskap på dette området. Kartlegging av forurensningssituasjonen i Antarktis er viktig i det atmosfæreforskningsprogrammet som er iverksatt på Troll.

Ozonlaget verner alt liv mot skadelige ultrafiolette strålinger fra sola, og de globale utslippene av stoff som bryter ned ozon har gått mye ned siden midten av 80-tallet som et resultat av forpliktelsene i Montreal-protokollen av 1987 om vern av ozonlaget. WMO og utviklingsfondet til FN tror ikke ozonlaget over Antarktis vil være restituert før 2065.

Komiteen merker seg at menneskeskapt utslipp har økt mengden av CO₂ i atmosfæren og i havet, og havområdene rundt Antarktis inneholder mer CO₂ enn andre havområder fordi kaldt vann absorberer mer CO₂ enn varmere vann. Dette fører til økt surhetsgrad som kan få innvirkning på organismenes evne til å fungere. Dette vil kunne få store konsekvenser for dyrelivet i havet da mange av organismene er sentrale arter i næringskjeden. Effekten av klimaendringer og havforsuring kan også føre til at økosystemene får mindre toleranse for andre påvirkninger. Komiteen vil derfor understreke viktigheten av at forvaltningen av miljøet i Antarktis tilpasses klimaendringene på en slik måte at skadeomfanget på kontinentet reduseres mest mulig. Komiteen stiller seg derfor også bak at Norge må bidra til å bevare kontinentet som referanseområde for forskning på effektene av globale miljø- og klimaendringer, og forskning på den rollen Antarktis spiller i det globale klimasystemet.

Økt aktivitet utenfor miljømålene

Komiteen merker seg at omfanget av infrastruktur for forskning øker både i antall og spredning til urørte område på kontinentet. Samtidig har turistaktiviteten økt fra 5 000 til 20 000 turister de siste 20 årene. Med økning i forsknings-, fiske- og turistaktivitet øker også skipstrafikken i Antarktis.

Det er i dag manglende kunnskap om hvordan denne økte aktiviteten påvirker natur- og kulturmiljøet, og i tillegg ser man at introduksjon og spredning

av fremmede arter blir større med mer transport og flere mennesker i Antarktis. Fremmede arter kan gjøre omfattende skade og kan føre til viktige endringer i økosystemet.

Komiteen vil derfor understreke viktigheten av at Norge må arbeide for en økosystembasert, helhetlig forvaltning av miljøet i havet og på land i traktatområdet, med særlig fokus på vern av sårbare og verdifulle områder. Komiteen vil understreke viktigheten av at Norge er en pådriver for at regelverk for skip som seiler i Antarktis etableres og forhandles gjennom IMO (den internasjonale sjøfartsorganisasjonen til FN). Komiteen vil påpeke viktigheten av at Norge må jobbe for å påvirke at IMO tar særlig hensyn til det spesielle miljøet i Antarktis i det fremtidige regelverksarbeidet som gjelder skipstrafikken i Antarktis.

Næringsaktivitet og ressursforvaltning

Fiskeri og fiskeriforvaltning

Komiteen viser til at norsk næringsvirksomhet har lange tradisjoner i Antarktis. Norge driver i dag næringsvirksomhet innen følgende områder: fiskeri og fiskeriforvaltning, turisme og reiselivsaktiviteter, romvirksomhet, skipsfart og bioprospektering.

Kommisjonen for bevaring av marine levende ressurser i Antarktis, CCAMLR, forvalter de levende marine ressursene, der det innenfor området til CAMLR-konvensjonen foregår direkte fiske etter tannfisk, makrell, antarktisk krill og noen krabbearter. Uttak av ressurser følges nøye opp med forskning, som igjen danner grunnlaget for kvotestørrelser. Dette betyr at dersom man ønsker å øke ressursuttaket, må det følges opp med vitenskapelige undersøkelser.

Kommisjonen har gjennomført flere tiltak gjennom internasjonalt samarbeid for å hindre ulovlig fiske, som har gitt positive resultater: system for svartelisting av fartøy, krav om fangstdokumentasjon for overvåkning av internasjonal handel og etablering av en arbeidsgruppe mot fiskekriminalitet i INTERPOL. Komiteen vil understreke viktigheten av at Norge bidrar til opprettholdelse av gode forvaltningssystemer for uttak av havressursene i Antarktis samt bidra til å videreutvikle sanksjonsmulighetene for håndtering av ulovlig ressursuttak. Komiteen stiller seg derfor bak regjeringens innspill om å støtte opp om internasjonalt operativt samarbeid gjennom INTERPOL og andre relevante organisasjoner for å avdekke fiskerikriminalitet rundt Antarktis, og komiteen støtter også arbeidet for et mer robust juridisk håndhevingsregime som kan bidra til mer effektiv sanksjonering.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at meldingen slår fast at det

er behov for vitenskapelige undersøkelser som kvantifiserer hvordan det fysiske miljøet påvirker lokale fordelinger og tetthetsnivå av krill, og hvordan det årlige fisket påvirker den lokale fordelingen av krill og den evnen topp-predatorene har til å skaffe seg føde. Dette medlem mener at Norge, som den største krillfiskenasjonen, har et spesielt ansvar for å skaffe til veie ny kunnskap om krillbestanden som helhet i Antarktis, og kunnskap om hvordan fiskeriet påvirker bestanden.

Dette medlem påpeker at meldingen ikke redegjør for hvordan den har tenkt å innhente oppdatert kunnskap om krillbestanden. Dagens forvaltning av krillfisket er basert på undersøkelser fra år 2000, og det er behov for oppdatering av kunnskapen for å få et bedre vitenskapelig kunnskapsgrunnlag om krill. Dette medlem viser til at det tidligere forelå konkrete planer om å gjennomføre et norsk forskningstokt i 2015/2016, men at det ikke ble avsatt midler til dette i budsjettet for 2015. Dette medlem viser til høringsinnspill fra WWF-Norge som mener at et slikt forskningstokt kan være avgjørende for hvordan den norske krillindustrien utvikler seg i framtiden, og mener at et slikt tokt bør planlegges gjennomført så fort som praktisk mulig.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjenoppta planene om forskningstokt i Antarktis.»

Norsk politikk i CCAMLR

Alle substansvedtak i CCAMLR bygger på konsensus, og for Norge er det sentralt at vedtak bygger på best tilgjengelig vitenskapelig kunnskap. Det er samtidig viktig å sikre de norske særinteressene som kravshaver og næringsaktør i verneområdet for CCAMLR. Komiteen stiller seg bak at Norge skal bidra til at CCAMLR har godt kunnskapsgrunnlag for å videreutvikle forvaltningen av de antarktiske marine økosystemene.

Komiteen viser til at krill og tannfisk er en viktig næringsressurs for Norge, og interessen for krillfiske har økt blant medlemslandene de siste årene. Komiteen støtter derfor at Norge skal bidra til å utvikle og effektivisere fiskeriforvaltningsregimet under CCAMLR ved å styrke kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av krill. Komiteen støtter at det skal legges til rette for opprettholdelse av verdiskapingen gjennom bærekraftig høsting av disse ressursene. Dagens forvaltning innebærer at 50 prosent av krillfartøyene til den enkelte flaggstat må ha internasjonale observatører om bord, i motsetning til fartøyene som fisker tannfisk der alle er pålagt å ha observatører om bord. Komiteen støtter at Norge skal arbeide for et generelt krav om 100 prosent dekning

av vitenskapelige observatører på alle fartøy som fisker krill.

De siste årene har CCAMLR drøftet om det skal etableres marine verneområder i konvensjonsområdet, og i 2011 ble partene enige om et overordnet rammeverk (Conservation Measure 91/04), men det har vært vanskelig å enes om konkrete tiltak fordi partene vektlegger ulike interesser. Fra norsk side blir det vektlagt at tiltakene skal bygge på gode vitenskapelige anbefalinger. Komiteen mener at marine verneområder kan være et viktig verktøy for å ta vare på naturverdier og økosystem i konvensjonsområdet, og samtidig utgjøre et verktøy for bærekraftig forvaltning av de marine ressursene med tillatelse til fiske i den grad det ikke strider mot formålet med vernet. Norge arbeider med å øke forståelsen i CCAMLR om at fiskeflåten kan bidra til en positiv forvaltning av vernetiltak og at vernetiltak kan omfatte regulert fiske. Komiteen støtter at Norge skal påvirke at CCAMLR skal fortsette med å legge til grunn en økosystembasert forvaltning der vern og ansvarlig uttak av levende marine ressurser kan sees i sammenheng. Komiteen støtter også forslaget om at det for forskning og overvåkning av de levende marine ressursene kan etableres internasjonale femårige overvåknings- og forskningsprogram for de marine økosystemene i CCAMLR-området. Komiteen merker seg at regjeringen vil arbeide for at CCAMLR etablerer et representativt nettverk av marine verneområder og andre effektive områdebaserte forvaltningstiltak innenfor konvensjonsområdet. Komiteen ser positivt på at Norge vil arbeide for å innføre et system der det hefter en notifikasjonsavgift for å registrere fartøy for fiske i CCAMLR-området.

Romvirksomhet

Komiteen viser til at Antarktis er spesielt godt egnet for etablering av bakkestasjoner for satellitter som går i polare baner. Den norske satellittstasjonen TrollSat i Dronning Maud Land er et viktig redskap for innhenting av data som i hovedsak benyttes til jordobservasjon, meteorologi og navigasjon. Satellittene er spesielt nyttige i ressurs- og miljøforvaltning og til værmeldingstjenester. Data som lastes ned på TrollSat, gir kunnskap om vær, luftkvalitet, vind, bølger, saltinnhold i havet, temperatur i luft og vann og en rekke annen informasjon som benyttes til forskning på klima og miljø.

Komiteen understreker viktigheten av en videre drift av norsk romaktivitet i Antarktis i tråd med Antarktistraktaten, og støtter en tilrettelegging for en videre vekst i bakkestasjonstjenester og mottak av data på TrollSat for internasjonale jordobservasjonssatellitter som et langsiktig tiltak i den internasjonale miljø- og ressursovervåkingen. Komiteen

vil påpeke at eventuelle nye aktiviteter og infrastruktur skal etableres i tråd med overordnede føringer som er gitt for infrastrukturen på Troll.

Bioprospektering

Komiteen viser til at det i dag samles inn genetisk materiale i Antarktis som kan ha potensial for kommersiell bruk, og det er ventet at denne aktiviteten vil øke i årene fremover. Grensen mellom forskning og bioprospektering er vanskelig og uavklart. For å legge til rette for økt forståelse og et bedre vurderingsgrunnlag for bioprospekteringsaktivitet i Antarktis ble partene i Antarktistraktaten i 2013 enige om å rapportere bioprospekteringsaktivitet til ATCM. Det er enda mange uavklarte forhold rundt dette, og motstanden blant noen land gjør at utviklingen av et regelverk for bioprospektering i Antarktis vil være utfordrende. Komiteen støtter at Norge må arbeide for at det utvikles regelverk under Antarktistraktatsystemet for innsamling og bruk av genetiske ressurser i Antarktis som legger til rette for uttak og utnytting av genetisk materiale innenfor miljøforsvarlige rammer. Komiteen stiller seg også bak at Norge skal arbeide for at det blir etablert effektive rapporteringssystem for økt informasjonsutveksling i ATCM og CCAMLR om denne type virksomhet i Antarktis. Komiteen merker seg at regjeringen vil oppmuntre norske aktører til å rapportere om denne typen aktivitet i Antarktis, for at Norge skal kunne bidra til mer kunnskap og bedre informasjonsutveksling i ATCM og CCAMLR.

Logistikk og infrastruktur

Komiteen viser til at Troll-stasjonen med Troll Airfield fungerer som knutepunkt for aktiviteten i Dronning Maud Land. Troll Airfield er øremerket til vitenskapelig aktivitet og er bygd opp for å tilby trygg transport til området. Norsk polarinstitutt er ansvarlig for driften av Troll, og for vurdering, godkjenning og etablering av all infrastruktur i tilknytning til stasjonen. Komiteen merker seg at regje-

ringen mener at det er et mål at Troll skal være en grønn stasjon, og det gjennomføres en rekke tiltak for å oppfylle høyre miljømål innen bl.a. energi, avfall og transport. I tillegg er det gjennomført et omfattende arbeid for å kartlegge og vurdere hvordan stasjonen kan gå over til alternativ energi som f.eks. vindkraft og solenergi.

Komiteen støtter at Norge, gjennom Norsk Polarinstitutt som driftsansvarlig på Troll, skal sikre at det samlede aktivitetsnivået og den videre infrastrukturutviklingen av arealbruken i området er innenfor rammer som trykker forholdet til forskning, miljø og kapasiteten i basisinfrastrukturen og logistikk. Komiteen ønsker at dette følges opp på en formålstjenlig og miljøvennlig måte. Komiteen ser positivt på at Troll videreutvikles som en grønn stasjon med ambisiøse miljømål for å stimulere arbeidet med energivennlige løsninger. Komiteen stiller seg også bak at det legges til rette for at Troll utvikles som et knutepunkt for logistikk, og styrker samarbeidet med andre land om nye og effektive transportløsninger som bidrar til både miljømessige og økonomiske positive virkninger.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gjenoppta planene om forskningstokt i Antarktis.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Meld. St. 32 (2014–2015) – om norske interesser og politikk i Antarktis – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 2. desember 2015

Anniken Huitfeldt

leder

Regina Alexandrova

ordfører

